ECLI:LV:AT:2017:1109.C30522510.1.S

Lieta Nr. C30522510

SKC-230/2017

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa

SPRIEDUMS

Rīgā 2017.gada 9.novembrī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnese referente Anita Čerņavska,

tiesnesis Intars Bisters,

tiesnese Anda Briede

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 9.februāra spriedumu BIGBANK AS prasībā pret /pers. C/ un /pers. B/ par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] AS „Baltijas Izaugsmes Grupa" (vēlāk aizstāta ar tiesību pārņēmēju BIGBANK AS) 2010.gada 4.jūnijā cēla tiesā prasību pret parādnieku /pers. C/ un galvinieku /pers. B/ par parāda 9134,64 LVL, ko veido neatmaksātā aizdevuma pamatsumma 4953,82 LVL, līgumiskie procenti 805,88 LVL par laiku no 2008.gada 16.februāra līdz 2008.gada 28.augustam un līgumsods 3374,94 LVL, piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts tālāk minētais.

[1.1] Starp AS "Baltijas Izaugsmes Grupa" un /pers. C/ 2007.gada 5.jūnijā noslēgts līgums par 5000 LVL aizdevumu ar darbības termiņu līdz 2017.gada 15.jūnijam.

Līguma saistību nodrošināšanai 2007.gada 4.jūnijā noslēgts galvojuma līgums ar /pers. B/. Galvinieks uzņēmās no aizdevuma līguma izrietošās maksājuma saistības kā pats parādnieks.

[1.2] Atbildētājs /pers. C/ neveica maksājumus līgumā noteiktajā kārtībā, tādēļ 2008.gada 28.augustā atbildētājiem nosūtīts paziņojums par līguma izbeigšanu pirms termiņa un aizdevuma parāda samaksu. Paziņojumu atbildētāji saņēma, bet parādu nesamaksāja.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1670., 1672., 1683., 1698., 1702., 1720., 1722. un 1756.pantu, 1759.panta 1.punktu, 1765., 1943. un 1945.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2013.gada 4.novembra spriedumu prasība apmierināta, piedzenot no /pers. C/, bet piedziņas neiespējamības gadījumā – no /pers. B/, prasītājas labā pamatparādu 4953,82 LVL, līgumiskos procentus 803,42 LVL, valsts nodevu 262,12 LVL un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 5,50 LVL.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem:

[2.1] aizdevuma un galvojuma līgumi nav apstrīdēti. Parāds pēc prasības iesniegšanas un līdz lietas izskatīšanas dienai nav dzēsts. Tādējādi ir pierādītas prasītājas tiesības prasīt neatmaksāto aizdevumu 4953,82 LVL un procentus 803,42 LVL par tā lietošanu laikā no 2008.gada 16.februāra līdz 2008.gada 28.augustam, pamatojoties uz Civillikuma 1587., 1753. un 1756.pantu.

Prasītāja tiesas sēdē atteicās no prasījuma par līgumsoda piedziņu;

[2.2] atbilstoši Civillikuma 1692. un 1702.pantam un galvojuma līgumā uzņemtajām saistībām piedziņas neiespējamības gadījumā no parādnieka parāds ir piedzenams no galvinieka /pers. B/.

[3] Izskatot lietu sakarā ar atbildētāja /pers. B/ apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2015.gada 9.februārī nosprieda pamatparāda 7048,65 EUR, aizdevuma lietošanas procentu 1143,16 EUR, valsts nodevas 372,96 EUR un ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu 7,83 EUR piedziņas neiespējamības gadījumā no /pers. C/ piedziņu vērst pret galvinieku /pers. B/, kā arī no /pers. B/ valsts ienākumos piedzīt valsts nodevu 166,60 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 9,89 EUR.

Spriedumā norādīts tālāk minētais pamatojums.

[3.1] Atbilstoši Civilprocesa likuma 1.panta pirmajai daļai (*katrai fiziskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā*) atbildētājs /pers. C/ pirmās instances tiesas spriedumu par parāda un tiesāšanās izdevumu piedziņu nav pārsūdzējis, un šajā daļā spriedums stājies likumīgā spēkā. Tādējādi, lai gan apelācijas sūdzībā norādīts, ka spriedums pārsūdzēts pilnā apjomā, civillieta apelācijas kārtībā tiek izskatīta pret atbildētāju /pers. B/.

[3.2] Apelācijas instances tiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai par galvinieka /pers. B/ atbildību parāda piedziņas neiespējamības gadījumā no galvenā parādnieka /pers. C/.

[3.3] Argumenti apelācijas sūdzībā, ka galvojums izbeidzies ar parādsaistību dzēšanu /pers. C/ maksātnespējas procesā Anglijā, nav pamatoti.

Lietā iesniegtais Anglijas tiesas 2011.gada 28.maija apliecinājums, ka galvenais parādnieks /pers. C/ ir atbrīvots no bankrota procedūras, neapliecina to, ka šīs procedūras ietvaros parādnieks atbrīvots no saistībām, kuras izriet no 2007.gada 5.jūnija aizdevuma līguma.

Norādītajos apstākļos /pers. B/ saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu nav pierādījis, ka atbildētājs /pers. C/, izbeidzot bankrota procedūru, tika atbrīvots no saistībām, par kuru nepildīšanu celta prasība. Turklāt pirmās instances tiesas spriedumu, ar kuru parāds piedzīts, /pers. C/ nav pārsūdzējis.

[3.4] Jautājumā par galvinieka atbildības pienākumu judikatūrā izteikta atziņa, ka, galvojot par parādnieka saistībām, galvinieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par parādnieka saistībām arī tad, ja pēdējais nonāktu finansiālās grūtībās. Līdz ar to galvinieka atbildības pienākums kreditoram par tāda parādnieka, kurš nonācis maksātnespējas situācijā, saistībām tieši atbilst maksātnespējas mērķim; turpretī galvinieka atsvabināšana no pienākuma atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka saistībām tā iemesla dēļ, ka parādnieka sliktais finansiālais stāvoklis to novedis līdz maksātnespējai, ir pretrunā galvojuma mērķim (*sk. Senāta 2011.gada 27.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-86*).

Arī tiesību doktrīnā pausts viedoklis par galvojuma institūta pamatmērķi – ar galvojumu kreditors ir nodrošinājies, ka varēs saņemt aizdevuma atmaksu no galvinieka, ja galvenais parādnieks jebkādu iemeslu dēļ nepildīs savas saistības, tajā skaitā maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā. Ievērojot iepriekš minēto, galvinieks nevar atsaukties uz galvenā parādnieka nespēju izpildīt saistības maksātnespējas dēļ, jo galvenā parādnieka maksātnespēja ir tieši tas, pret ko kreditors ir nodrošinājies, noslēdzot galvojuma līgumu (*sk. N.Fogels, J.Ziņģe. Galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātnespējas procesā – vai pamats galvojuma izbeigšanai. Jurista Vārds. 15.04.2014./Nr. 15 (817), 20 lpp.*).

Tādējādi prasība pret galvinieku ir pamatota un apmierināma.

[4] /pers. B/ kasācijas sūdzībā lūdz atcelt apelācijas tiesas spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas vai pirmās instances tiesā, pamatojoties uz tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pārkāpti Civilprocesa likuma 5.panta pirmā un ceturtā daļa, 8.pants un 190.panta pirmā daļa.

Tiesa nav piemērojusi Eiropas Padomes 2000.gada 29.maija regulu Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula Nr. 1346/2000), kura noteic maksātnespējas procedūras automātisku atzīšanu citās dalībvalstīs. Tas nozīmē, ka konkrētajā gadījumā tiesai vajadzēja izvērtēt fiziskās personas /pers. C/ maksātnespējas procesa pabeigšanas sekas atbilstoši Anglijas normatīvajiem aktiem.

Anglijas tiesas 2012.gada 15.jūlijā izdotais sertifikāts apliecina, ka 2011.gada 28.maijā /pers. C/ ir atbrīvots no bankrota, kā rezultātā dzēsti visi to

kreditoru prasījumi pret viņu, kas radušies pirms maksātnespējas pasludināšanas. Tādēļ ir pamats secināt, ka ar galvenā parāda dzēšanu galvojums ir izbeidzies.

[4.2] Tiesa nepamatoti atzina, ka pirmās instances tiesas spriedums pret /pers. C/ stājies spēkā, jo spriedums apelācijas sūdzībā pārsūdzēts pilnībā.

Atbilstoši Civillikuma 1696.pantam galvinieka saistība vispār atbilst galvenā parādnieka saistībai. Tādējādi tiesa, atzīdama, ka spriedums pret galveno parādnieku stājies spēkā, faktiski liedz /pers. B/ kā galviniekam izlietot Civillikuma 1701.pantā noteiktās galvenā parādnieka ierunas.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Augstākā tiesa uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

[5.1] Izskatāmās lietas pamatjautājums ir par galvinieka saistībām pret kreditoru.

Civillikuma tiesību normas, kas regulē galvojuma institūtu (1692.-1715.pants) paredz divu veidu galvojumus: 1) neekspromisoriskais galvojums (kad kreditoram ar prasību vispirms ir jāvēršas pie galvenā parādnieka un tikai pēc tam pie galvinieka); 2) ekspromisoriskais galvojums (kad galvinieks uzņēmies saistību kā pats parādnieks, šajā gadījumā galvinieks atsakās no Civillikuma 1702.panta pirmajā daļā paredzētajām tiesībām prasīt, lai kreditors vispirms vēršas ar prasību pie galvenā parādnieka).

Ievērojot ekspromisoriskā galvojuma būtību, kreditors ir tiesīgs saņemt neizpildītās galvenās saistības izpildījumu no galvinieka uzreiz, iestājoties galvenā parādnieka saistību izpildes nokavējumam. Līdz ar to loģiski izriet secinājums, ka apstāklis, vai un kādā veidā kreditors ir vērsies pie galvenā parādnieka, neietekmē kreditora tiesības saņemt neizpildītās galvenās saistības izpildījumu no galvinieka. Tas izriet no galvojuma mērķa – kā saistību izpildes nodrošinājums galvojums dod tiesības kreditoram gūt apmierinājumu no galvinieka, ja kādu iemeslu dēļ galvenais parādnieks nespēj izpildīt savas saistības (*sk. Senāta 2011.gada 27.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-86 (C05061306) 16.punktu, Civillietu departamenta 2016.gada 16.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-178 (C12183912) 7.punktu, Augstākās tiesas 2017.gada 26.maija sprieduma lietā Nr. SKC-168 (C29503013) 7.1punktu*).

Konstatēdama, ka galvenais parādnieks /pers. C/ nav izpildījis 2007.gada 5.jūnija aizdevuma līguma saistības, apelācijas instances tiesa pareizi secināja, ka minēto Civillikuma normu izpratnē /pers. B/ dotā ekspromisoriskā galvojuma saistība joprojām ir spēkā, un kreditors var prasīt tās izpildīšanu. Tādējādi apstāklis, ka Anglijā pabeigta galvenā parādnieka kā fiziskās personas bankrota procedūra, nevar būt par pamatu secinājumam, ka prasītājai vairs nav tiesības prasīt galvojuma līguma izpildi un saņemt apmierinājumu no galvinieka.

Skaidrojot Civillikuma 1710.pantu (*galvojums izbeidzas ar katru darbību, kas dzēš galveno saistību, atsvabinot no tās parādnieku*), judikatūrā atzīts, ka galvojums kā akcesora saistība kļūst par patstāvīgu saistību parādnieka maksātnespējas gadījumā. Ja galvojums izbeigtos līdz ar galvenā parādnieka saistību dzēšanu maksātnespējas gaitā, zustu jebkāda jēga galvojumam kā tiesību institūtam (*sk. Augstākās tiesas 2017.gada 3.marta sprieduma lietā Nr. SKC-81 (C33337912) 7.punktu*).

Minēto apsvērumu dēļ norādēm kasācijas sūdzībā, ka tiesa nav piemērojusi Regulu Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām un ignorējusi Anglijas tiesas nolēmuma par /pers. C/ bankrota procedūras pabeigšanu sekas, nav izšķirošas nozīmes attiecībā uz lietas iznākumu pret galvinieku /pers. B/ un tās nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai.

[5.2] Nevar piekrist kasācijas sūdzības argumentam, ka apelācijas instances tiesa, nepareizi atzīdama, ka pirmās instances tiesas spriedums pret galveno parādnieku stājies spēkā, šādi liedza atbildētājam /pers. B/ kā galviniekam izlietot Civillikuma 1701.pantā noteiktās galvenā parādnieka ierunas, jo:

- pirmkārt, viens no civilprocesā nostiprinātajiem pamatprincipiem ir dispozitivitātes princips, proti, tā ir pušu brīva rīcība ar savām subjektīvām tiesībām un to aizsardzības procesuālajiem līdzekļiem. Tas nozīmē, ka puses procesuālajām darbībām nav pienākuma rakstura. Procesuālo tiesību izmantošana ir atkarīga no puses ieskatiem, turklāt par savu tiesību izmantošanu un tās sekām puse pati ir atbildīga. Konkrētā gadījumā /pers. C/, no kura piedzīta neizpildītās saistības summa uz 2007.gada 5.jūnijā noslēgtā aizdevuma līguma pamata, pirmās instances tiesas spriedumu nav pārsūdzējis, kā arī Civilprocesa likuma 419.pantā noteiktajā kārtībā nav pievienojies iesniegtajai apelācijas sūdzībai, kas nozīmē, ka viņš neapstrīd sprieduma pareizību;

- otrkārt, atbilstoši Civillikuma 1701.pantam galviniekam, aizstāvoties pret prasību, ir tiesības norādīt tiesai ne vien uz apstākļiem par galvenā parādnieka saistības izpildījuma apmēru, bet arī uz argumentiem, kuri uz laiku vai vispār paralizē kreditora tiesību saņemt izpildījumu no galvenās saistības (*sk. Civillietu departamenta 2013.gada 22.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-27 (C25048510) 8.2 punktu*).

Kā izriet no pārbaudāmā sprieduma argumentācijas, apelācijas instances tiesa novērtēja galvinieka iebildumus par prasītājas tiesību saņemt izpildījumu sakarā ar galvenā parādnieka maksātnespēju, un, atsaukdamās uz Augstākās tiesas judikatūrā izteiktajām atziņām un tiesību doktrīnā pausto viedokli par galvinieka atbildību, atzina, ka nav nodibināti šķēršļi izpildījuma saņemšanai no galvenās saistības un nav tiesiska pamata galvinieka /pers. B/ atbrīvošanai no galvenā parādnieka /pers. C/ saistībām.

Šāds pamatojums atbilst iepriekš norādītajam galvojuma raksturojumam no materiālo tiesību viedokļa, kā arī judikatūrai.

[6] Rezumējot teikto, Augstākā tiesa secina, ka spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Augstākā tiesa

nosprieda

Atstāt negrozītu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 9.februāra spriedumu, bet /pers. B/ kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese A. Černavska

Tiesnesis I. Bisters

Tiesnese A. Briede